

Quick-scan niet-primaire keringen

Tussen zwemvliezen en droge voeten;

Over het grote belang van kleine keringen

Quick-scan niet-primaire keringen

Tussen zwemvliezen en droge voeten;

Over het grote belang van kleine keringen

Stand van zaken augustus 2002

2002 34

Arthur van Schendelstraat 816
Postbus 8090, 3503 RB Utrecht
Telefoon 030 232 11 99
Fax 030 232 17 66
E-mail stowa@stowa.nl
<http://www.stowa.nl>

Publicaties en het publicatie-
overzicht van de STOWA kunt u
uitsluitend bestellen bij:

Hageman Fulfilment

Postbus 1110

3330 CC Zwijndrecht

tel. 078 - 629 33 32

fax 078 - 610 42 87

e-mail: hff@wxs.nl

o.v.v. ISBN- of bestelnummer en
een duidelijk afleveradres.

ISBN 90.5773.189.4

Ten geleide

Veiligheid en wateroverlast zijn belangrijke thema's in het waterbeheer. De afgelopen jaren heeft de praktijk ons hier meermaals op gewezen. Om reden hiervan heeft de Commissie WB21 een advies uitgebracht over de toekomst van het waterbeheer in Nederland. In die toekomst vervaagt deels het onderscheid tussen primaire en niet-primaire keringen. Dit vanuit de omslag van denken in kansen naar denken in risico's, alsook de vertaling van de overstromingsrisico benadering. Daarnaast is ook een herziening van de Wet op de waterkeringen op handen, waarin genoemde vervaging eveneens doorklinkt.

Bovengenoemde ontwikkelingen maken dat niet-primaire of ook wel 'regionale keringen' momenteel volop in de belangstelling staan. Vooral bij waterschappen en provincies, maar onder andere ook bij het Rijk en de TAW. Door deze toegenomen belangstelling is sterke behoefte ontstaan naar informatie over de inhoudelijke en financiële omvang van het thema niet-primaire keringen. Dit is voor Unie van Waterschappen en STOWA, in nauw overleg met het IPO (vakberaad Hoogwaterbescherming), aanleiding geweest gezamenlijk initiatief te nemen tot het bijeenbrengen van feitelijke informatie over regionale keringen.

De resultaten van dit onderzoek zijn handvatten voor de Unie van Waterschappen en IPO om vanuit beider verantwoordelijkheden deze kennishiaten/-vragen te identificeren; waarna deze nader zijn uit te werken.

KERNGEGEVENS	
Primaire keringen	Niet-primaire keringen
● Gericht op veiligheid	● Gericht op veiligheid en wateroverlast
● 3.200 km keringen aanwezig	● 14.000 km keringen aanwezig
● 32 miljoen € voor beheer en onderhoud	● 28 miljoen € voor beheer en onderhoud
	● 11 miljoen € aan extra investeringen
● Werkzaamheden vrijwel afgerond	● Werkzaamheden in beginstadium
● Eind van beleidslevenscyclus	● Begin beleidslevenscyclus
● Afdoende kennis en kunde voorhanden	● Hiaten in kennis en kunde

Onderhavig project is uitgevoerd door Accanto, met projectleider Marcel Clewits, en namens de STOWA begeleid door de programmacommissie waterwerken.

Utrecht, augustus 2002

De directeur van de STOWA

ir. J.M.J. Leenen

INHOUD**BLAD**

	Ten geleide	3
1	INTRODUCTIE	7
1.1	Waterkeringen in regionale watersysteem steeds belangrijker	7
1.2	Doelen van deze notitie	7
1.3	Leeswijzer	7
2	REGULERING DOOR PROVINCIES	9
2.1	Regie en toezicht	9
2.2	Provinciale verordening	9
2.3	Toetsing en verslaglegging regionale waterkeringen	11
3	BESCHOUWING	13
3.1	Zorg voor waterkeringen	13
3.2	Vele kilometers niet-primaire keringen	13
3.3	Financiële consequenties	14
3.4	Documentatie en verslaglegging	14
4	INVENTARISATIE KENNISHIATEN VANUIT STOWA-DEELNEMERS	15
4.1	Beleidsmatig georiënteerde kennishiaten	15
4.2	Beheersmatig georiënteerde kennishiaten	16
4.3	Van kennishiaten tot onderzoeksthema's	17
5	BESCHOUWING	19
BIJLAGE 1	Lijst van geïnterviewde ambtelijk vertegenwoordigers van provincies	
BIJLAGE 2	Interviewvragen	
BIJLAGE 3	Verslagen van interviews	
BIJLAGE 4	Vragen van enquête onder waterschappen	
BIJLAGE 5	Enquêteresultaten	

1 INTRODUCTIE

1.1 Waterkeringen in regionale watersysteem steeds belangrijker

Leven in Nederland is leven in een delta. In grote gebieden is al vele eeuwen voortdurend strijd geleverd tegen het water. Na de omvangrijke watersnoodramp van 1953 heeft de Deltacommissie zich in de tweede helft van de vorige eeuw voortvarend gericht op het vergroten van de veiligheid in laag Nederland. Op grote schaal zijn waterkeringen langs zeearmen en kustlijn opgehoogd in het kader van de Deltawerken. Met realisatie van de Oosterscheldekering als laatste groot project leek de Nederlandse delta weer veilig voor overstromingen. Totdat in 1993 en 1995 bleek dat ook hoge rivierwaterstanden een bedreiging vormen voor de veiligheid. Als antwoord daarop zijn via de Wet op de waterkeringen in korte tijd ook de keringen langs de grote rivieren aangepast. Sindsdien zijn in het hoofdwatersysteem de zogeheten primaire keringen van alle 53 dijkkringen op veilige hoogte. Ondanks deze inspanningen werden aan het eind van de vorige eeuw diverse landsdelen geconfronteerd met ernstige vormen van wateroverlast in regionale watersystemen. Problemen in de regionale waterafvoer tijdens perioden van hevige regenval veroorzaakten hoge waterstanden langs niet-primaire keringen. Zo werd duidelijk dat leven in een delta vraagt om nieuwe manieren van omgaan met water en waterkeringen in het regionale watersysteem. Met het oog op dit laatste zijn drie belangrijke ontwikkelingen te noemen: waterbeheer in de 21e eeuw, de veranderende veiligheidsfilosofie en de herziening van de Wet op de waterkeringen. Deze ontwikkelingen zijn nader omschreven in kader 1.

1.2 Doelen van deze notitie

Uit genoemde belangrijke ontwikkelingen blijkt dat niet-primaire waterkeringen steeds prominenter op de agenda komen te staan. Dit vooral bij waterschappen en provincies, omdat die organisaties een specifieke rol hebben in het regionale waterbeheer. Zo zijn provincies formeel en in algemene zin toezichthouder op waterkeringen, en staan waterschappen voor adequaat beheer en onderhoud. Juist van de recente ontwikkelingen is nog onvoldoende duidelijk wat de consequenties kunnen zijn. Het doel van deze notitie is drieledig:

- Presenteren van een actueel beeld van de wijze waarop provincies momenteel omgaan met niet-primaire keringen.
- Inzichtelijk maken van de inhoudelijke en financiële omvang van beheer en onderhoud van niet-primaire keringen.
- Geven van een impuls aan verdere ontwikkelingen op gebied van onderzoek omtrent relevante kennishiaten die zijn aangegeven vanuit de STOWA-deelnemers (waterschappen, provincies en het Rijk).

1.3 Leeswijzer

Na de introductie van hoofdstuk 1 geeft hoofdstuk 2 een overzicht van de wijze waarop provincies vormgeven aan regulering op gebied van niet-primaire keringen. Hoofdstuk 3 gaat nader in op beheer en onderhoud van deze keringen door waterschappen, waarna hoofdstuk 4 een overzicht geeft van relevante kennishiaten omtrent niet-primaire keringen. Een beschouwing is opgenomen in hoofdstuk 5. Tot slot is voorzien in vijf bijlagen: een lijst van geïnterviewde ambtelijk vertegenwoordigers van provincies, interviewvragen, verslagen van interviews, vragen van enquête onder waterschappen, alsook de enquêteresultaten.

ONTWIKKELINGEN

Waterbeheer in de 21e eeuw

Als belangrijke recente ontwikkeling is te noemen het advies van de commissie Waterbeheer 21e eeuw en de uitwerking daarvan. De commissie signaleert dat de waterhuishouding van Nederland onvoldoende is afgestemd op de eisen die daar in de 21e eeuw aan worden gesteld. De commissie adviseert onder andere om daar waar nodig overtollig water te bergen in daarvoor aangewezen ruimten. Om dit mogelijk te maken noemt de commissie de noodzaak tot krachtige waterregie door onder meer provincies. Het advies vormde de basis voor het kabinetsstandpunt 'Anders omgaan met Water' en heeft geleid tot een Startovereenkomst tussen het Ministerie van VenW, IPO, Unie van Waterschappen en VNG. Een belangrijke actie betreft de uitwerking van normenstelsels voor veiligheid en wateroverlast. De Unie van Waterschappen heeft dit in samenwerking met IPO opgepakt en werkt momenteel aan een normering voor wateroverlast gerelateerd aan het grondgebruik in bepaalde regio's. Vastleggen van genoemde normen is voor waterschappen essentieel om -in overleg met provincie en gemeenten- te komen tot adequate inrichting van regionale watersystemen en de bijbehorende niet-primaire waterkeringen.

Veranderende veiligheidsfilosofie

In het hoofdwatersysteem is een ontwikkeling gaande die resulteert in een veiligheidsfilosofie die is gebaseerd op overstromingsrisico's in plaats van overschrijdingskansen. De werkwijze met overschrijdingskansen is in 1960 door de Deltacommissie gestart, en om reden van veranderende inzichten inmiddels vervangen door overstromingskansen. De berekende overstromingskans van een gebied is een optelsom van alle kansen op het falen van een element van een dijkkring, waarbij de zwakste schakel de grootste invloed heeft op de berekende overstromingskans. De Deltacommissie merkte destijds ook al op dat een veiligheidsbenadering bij voorkeur gebaseerd zou moeten zijn op overstromingsrisico's. Bij het beoordelen van de aanvaardbaarheid van de kans op een overstroming van een gebied spelen de gevolgen van potentiële schade door wateroverlast en het gevaar voor de bevolking een belangrijke rol. In overstromingsrisico's worden kansen op en gevolgen van overstromingen in samenhang beschouwd. De Technische Adviescommissie Waterkeringen (TAW) is actief bij de ontwikkeling van methodes om overstromingsrisico's in beeld te brengen. Gebleken is dat gevolgen van overstromingen mede afhankelijk zijn van infrastructurele werken (zoals snel- en spoorwegen) alsook van de ligging en werking van waterkeringen. Goed voorbeeld is de (compartimenterings)kering rond Werkendam. Bij een doorbraak in dijkkring 24 kan in korte tijd een klein gebied volledig onder water komen, terwijl de rest van het achterliggende gebied pas langzaam vol kan stromen na overloop van de (compartimenterings)kering. Zo bezien spelen ook de niet-primaire keringen in het regionale watersysteem een rol in de nieuwe veiligheidsfilosofie.

Herziening Wet op de waterkeringen

In 1996 is de Wet op de waterkeringen in werking getreden. Deze wet geeft algemene regels ter verzekering van de bescherming door primaire waterkeringen tegen overstromingen door het buitenwater. Via versnelde wettelijke procedures is de noodzakelijke versterking van (rivier)dijken versneld mogelijk gemaakt. Vier jaar na de inwerkingtreding is de wet geëvalueerd. De evaluatieresultaten zijn mede aanleiding voor de op handen zijnde herziening van de wet. Een andere reden betreft het structureel vormgeven van de versnelde procedures. Daarnaast maakt herziening ook wettelijke verankering mogelijk van nieuwe beleidsmatige inzichten omtrent bijvoorbeeld Limburgse kaden en andere niet-primaire keringen met groot nationaal belang. Na de herziening zal de wet zich daarmee ook richten op specifieke waterkeringen uit het regionale watersysteem.

2 REGULERING DOOR PROVINCIES

In dit hoofdstuk is actuele provinciale informatie bijeengebracht over de manier waarop provincies regulering op gebied van niet-primaire keringen vormgeven. In overleg met STOWA is een vragenlijst opgesteld met het oog op telefonische interviews onder ambtelijk vertegenwoordigers van de twaalf provincies. Vanuit overleg met het IPO-Vakberaad Hoogwaterbescherming is besloten de leden van het Vakberaad telefonisch te benaderen voor een interview. Uiteindelijk is bij twaalf provinciale vertegenwoordigers (zie Bijlage 1) een interview afgenomen, gericht op beantwoording van de vragen uit de vragenlijst (zie Bijlage 2). De resultaten van de interviews zijn in beknopte interviewverslagen opgenomen en ter accordering aan de geïnterviewden voorgelegd (zie Bijlage 3). Navolgend zijn de interviewresultaten opgenomen in beschrijvingen van regie en toezicht, provinciale verordeningen, alsook van verslaglegging over regionale waterkeringen.

2.1 Regie en toezicht

De rol van provincies op gebied van waterkeringen is vastgelegd in de Provinciewet en de Wet op de Waterkeringen. In het kader van de Wet op de Waterkeringen hebben provincies vanuit hun rol als toezichthouder verordeningen opgesteld voor primaire keringen (vooral dijkringen). Daarnaast toetsen zij de beheersverslagen die waterschappen opstellen over deze keringen. Uit de interviews blijkt dat Drenthe en Limburg (bijna) niet te maken hebben met primaire keringen. De overige 10 provincies hebben juist de afgelopen jaren veel tijd besteed aan het op orde brengen van primaire waterkeringen. In samenwerking met waterschappen zijn goede resultaten geboekt. Bij betrokkenen in het werkveld begint langzamerhand de indruk te ontstaan dat het onderzoeksmatige en beleidsmatige werk rond primaire keringen bijna 'af' is.

Dit laat onverlet dat provincies volgens artikel 154 van de Provinciewet het toezicht hebben op alle waterstaatswerken (voor zover het toezicht over bepaalde werken niet aan anderen is opgedragen). De provinciale taakopvatting rondom waterkeringen reikt daarmee verder dan de formele taak uit de Wet op de Waterkeringen. Kort geformuleerd zijn provincies ook toezichthouder voor keringen in het regionale watersysteem. Uit de interviews is gebleken dat elke provincie te maken heeft met dergelijke niet-primaire waterkeringen. Vanuit hun rol als regisseur en toezichthouder kunnen provincies ook voor deze keringen de noodzakelijke eisen in verordeningen vastleggen.

2.2 Provinciale verordening

Het belang van niet-primaire keringen in relatie tot veiligheid wordt inmiddels algemeen onderkend. De minister van VenW heeft medio 1993 aangegeven dat het vaststellen van veiligheidsniveau's voor niet-primaire keringen als provinciale verantwoordelijkheid is te beschouwen. Provincies kunnen deze verantwoordelijkheid vormgeven via verordeningen. Als handreiking richting provincies heeft het IPO specifiek voor niet-primaire keringen een modelverordening opgesteld. De inhoud van de modelverordening komt grotendeels overeen met verordeningen voor primaire keringen. Om het onderscheid met primaire keringen duidelijk te maken, spreekt de modelverordening van regionale keringen.

Een zevental provincies heeft voor het noorden van Nederland gezamenlijk de Verordening Waterkering Noord-Nederland (VWNN) opgesteld, en daarin de mogelijkheid opengelaten om

er ook regionale keringen in op te nemen. Opnemen van regionale keringen in een verordening vraagt onder meer om het aanwijzen van relevante keringen, gevolgd door het aangeven van die keringen op een overzichtskaart. Voor de VWNN kan worden volstaan met het formeel vaststellen van de overzichtskaart van regionale keringen. In andere gevallen zal formele vaststelling van een specifieke verordening noodzakelijk zijn.

In de interviews onder ambtelijk vertegenwoordigers van provincies is aandacht besteedt aan de stand van zaken rond verordeningen voor regionale keringen. Uit de interviews blijkt dat zeven provincies nog geen verordening voor regionale keringen hebben opgesteld. De provincies Groningen en Overijssel zijn momenteel bezig met het aanwijzen van regionale keringen en opstellen van overzichtskaarten. Bekrachtiging van de aangewezen keringen is medio 2002 voorzien (in kader van de VWNN). Verder zijn Flevoland en Gelderland voornemens in de (nabije) toekomst verordeningen op te stellen, terwijl Friesland, Zeeland en Noord-Brabant reeds verordeningen hebben opgesteld voor relevante regionale keringen. Waar het gaat om verslaglegging hebben de provincies Drenthe, Limburg, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland aangegeven dat vastleggen van regionale keringen in verordeningen afhankelijk is van ontwikkelingen in het kader van WB21. Vooral de normering van regionale wateroverlast is in dit verband als belangrijk genoemd. In tabel 1 is de stand van zaken per provincie nader toegelicht.

Tabel 1: stand van zaken verordening regionale keringen per provincie.

Provincie	Stand van zaken verordening regionale (niet-primaire) keringen
Drenthe	Regionale keringen zijn nog niet aangewezen in kader van VWNN [*] ; afhankelijk van WB21 (normering) kan aanwijzing prioriteit krijgen.
Flevoland	Aanwijzen regionale keringen is nog niet gedaan; dat zal in de toekomst plaatsvinden via de VWNN [*] .
Friesland	Boezemkades zijn als regionale kering geselecteerd, in kaartbeelden vastgelegd en formeel bekrachtigd via het Waterhuishoudingsplan; uitbreiding is niet noodzakelijk.
Gelderland	Regionale keringen zijn vooralsnog niet problematisch en nog niet in verordening opgenomen; in toekomst is aanwijzing van enkele keringen te verwachten.
Groningen	Momenteel is nog geen kaart vastgesteld van aangewezen regionale keringen; de procedure voor aanwijzing loopt momenteel.
Limburg	Geen regionale keringen in verordening opgenomen; afhankelijk van WB21-ontwikkelingen kan in de toekomst actie noodzakelijk zijn.
Noord-Brabant	Een aantal regionale keringen is aangewezen en in verordening opgenomen; uitbreiding van dit aantal is vooralsnog niet voorzien.
Noord-Holland	Overzichtskaart met aangewezen regionale keringen is niet voorhanden; de noodzaak tot aanwijzen neemt toe vanwege WB21 (normering).
Overijssel	Aanwijzing van regionale keringen is nog niet gereed; in kader VWNN [*] is aanwijzing in voorbereiding (bekrachtiging voorzien eind 2002).
Utrecht	Nog geen regionale keringen in verordening opgenomen; afhankelijk van overstromingsrisico's zijn regionale keringen in de toekomst wel op te nemen.
Zeeland	Alle niet-primaire keringen met waterstaatkundige functie zijn in verordening opgenomen.
Zuid-Holland	Nog geen regionale keringen in verordening opgenomen; afhankelijk van normering (WB21) kan dit in de toekomst wel noodzakelijk zijn.
[*] VWNN = Verordening Waterkering Noord-Nederland	

2.3 Toetsing en verslaglegging regionale waterkeringen

Analoog aan de verordeningen voor primaire keringen kan in de verordening voor regionale keringen een artikel zijn opgenomen over toetsing en verslaglegging door waterschappen. Provincies die al verordeningen voor regionale keringen hebben opgesteld (Friesland, Noord-Brabant en Zeeland) geven aan dat waterschappen momenteel nog geen verslag uitbrengen over deze keringen. Zo signaleert Provincie Friesland dat momenteel prioriteit ligt bij het op orde brengen van regionale keringen, en niet bij verslaglegging. Enkele provincies hebben aangegeven dat zij soms wel een beheersverslag, danwel voortgangs- of jaarrapportage ontvangen waarin regionale keringen aan de orde komen. Aangegeven is dat toetsing en rapportage naar verwachting meer aandacht gaan krijgen wanneer toetsbare normen voorhanden zijn.

3 BEHEER EN ONDERHOUD DOOR WATERSCHAPPEN

Naast het beheer van primaire keringen verzorgen waterschappen ook het beheer en onderhoud van diverse typen niet-primaire keringen. Dit hoofdstuk geeft een actueel overzicht van het aantal kilometers niet-primaire keringen en de kosten voor beheer en onderhoud. Relevante informatie hierover is bijeengebracht via een quick scan in de vorm van een schriftelijke enquête onder waterschappen. De enquêtevragen zijn in overleg met STOWA en UvW opgesteld (zie Bijlage 4). Met het verzoek deze ingevuld te retourneren is de enquête toegezonden aan alle waterkwantiteitsbeherende waterschappen. De resultaten zijn samengevat in een overzichtstabel (Bijlage 5). In de volgende paragrafen zijn de enquêteresultaten beschreven. Daarbij is ingegaan op de zorg voor waterkeringen, het aantal kilometers keringen, de financiële consequenties van beheer en onderhoud, alsook op documentatie en verslaglegging.

3.1 Zorg voor waterkeringen

Al ruim 800 jaar richten waterschappen zich op de veiligheid en bescherming tegen overstroming. Ontstaan vanuit particulier initiatief hebben waterschappen allerhande vormen van waterkeringen aangelegd, en zorggedragen voor beheer en onderhoud daarvan. Na 1950 is een groot aantal -veelal kleine- waterschappen in de loop der jaren samengevoegd tot een kleiner aantal grote schappen. De taak van deze waterschappen op het gebied van waterkeringen is vastgelegd in de Waterschapswet. Nadere specificering van deze taak kan door de provincie zijn opgenomen in het waterschapsreglement of meer specifiek in een provinciale verordening. Op deze manier kan de provincie aangeven welke eisen voor niet-primaire keringen gelden. Een veelgenoemde hartenkreet uit de enquête is de wens tot duidelijke normering voor deze keringen. Dit signaal is vooral relevant omdat de lange historie van het Nederlandse waterbeheer maakt dat in het regionale watersysteem vele kilometers niet-primaire keringen aanwezig zijn die moeten worden aangepast aan de eisen van deze tijd.

3.2 Vele kilometers niet-primaire keringen

De waterschappen die de enquête retourneerden hebben gezamenlijk ruim 3.200 kilometer primaire keringen en 14.000 kilometer niet-primaire keringen in beheer. Dit geeft aan dat in vergelijking tot primaire keringen ongeveer vier keer zoveel kilometers niet-primaire keringen aanwezig zijn. Voor de benaming van deze keringen hanteren de waterschappen diverse termen. Zo spreken zij in de enquête van keringen, kaden en dijken. Bij keringen gaat het om secundaire keringen en regionale keringen. Wat betreft kaden is onderscheid gemaakt in boezem-, kwel-, zomer- en polderkaden. De genoemde termen voor dijken zijn onder andere: slaperdijken, compartimenteringsdijken, alsook regionale rivier- en kanaaldijken.

Naast een diversiteit aan termen voor de duizenden kilometers niet-primaire keringen is ook sprake van vele functies die deze keringen vervullen. Als belangrijkste functies zijn vanuit de provinciale interviews genoemd de waterkerende functie na doorbraak van een primaire kering, een compartimenterende of scheidende functie, en een vertragende of geleidende functie. Niet-primaire keringen kunnen ook dienen als vluchtroute, drager van infrastructuur (wegen en paden) en tracé voor leidingen. Daarnaast fungeren niet-primaire keringen ook als ecologische verbinding. Adequaat beheer en onderhoud met het oog op vervullen van genoemde functies vraagt om voldoende financiële middelen.

3.3 Financiële consequenties

Waterschappen verzorgen van oudsher het beheer en onderhoud van niet-primaire keringen. Volgens de enquête onder de waterschappen is daar jaarlijks een bedrag van circa 28 miljoen € voor nodig. Ongeveer 50% van de waterschappen verwacht de komende jaren een toename van de investeringen in niet-primaire keringen. In totaal is via de enquête een bedrag genoemd van ongeveer 11 miljoen € voor de komende jaren. Het gaat daarbij vooral om een incidentele, maar deels ook structurele toename van de kosten. De 32 miljoen € die jaarlijks wordt besteedt aan beheer en onderhoud van primaire waterkeringen is redelijk vergelijkbaar met de eerder genoemde kosten voor beheer en onderhoud van niet-primaire keringen. In lengte zijn echter 4,5 keer zoveel kilometers regionale keringen aanwezig.

3.4 Documentatie en verslaglegging

Via de enquête geeft ruim de helft van alle waterschappen expliciet aan dat niet-primaire keringen (nog) niet zijn gedocumenteerd. Bij ongeveer een derde deel van alle schappen zijn niet-primaire keringen wel gedocumenteerd, bijvoorbeeld in GIS, legger, beheersregister of anderszins. Daarbij gaat het soms om zeer oude documentatie waarvoor actualisatie noodzakelijk is. Enkele waterschappen hebben hierover geen uitspraak gedaan. Om reden van de hoge prioriteit van primaire keringen heeft documentatie van niet-primaire keringen bij enkele schappen vooralsnog minder aandacht gekregen.

Wat betreft verslaglegging (richting provincies) geven de respondenten vrijwel unaniem aan dat daar momenteel nog weinig tot geen aandacht voor is. Enkele schappen stellen wel beheersverslagen en diverse (schouw)rapporten op, maar rapporteren niet in de vorm die voor primaire keringen gebruikelijk is. Dit waarschijnlijk omdat niet-primaire keringen niet in een provinciale verordening zijn opgenomen. In provincies waar regionale keringen wel in verordeningen zijn opgenomen blijkt overigens ook een minderheid van de waterschappen daadwerkelijk verslag uit te brengen.

4 INVENTARISATIE KENNISHIATEN VANUIT STOWA-DEELNEMERS

De STOWA besteedt sinds enkele jaren aandacht aan niet-primaire waterkeringen. Anticiperend op concrete vragen uit de praktijk heeft het onderzoek zich vooral gericht op onderwerpen gerelateerd aan beheer en onderhoud. Steeds vaker dragen STOWA-deelnemers kennishiaten aan bij het STOWA-secretariaat. In een verkennende studie ter voorbereiding op een mogelijk onderzoeksprogramma zijn actuele kennishiaten geïnventariseerd via gesprekken met medewerkers van diverse waterschappen. In onderhavig hoofdstuk zijn de resultaten van die verkenning opgenomen. Het betreft een waaier van kennishiaten die op hoofdlijnen beleidsmatig danwel meer beheersmatig zijn georiënteerd.

4.1 Beleidsmatig georiënteerde kennishiaten

Een aantal kennishiaten heeft een brede scope vanuit een beleidsmatige achtergrond. Dit is deels ingegeven door recente ontwikkelingen gericht op tegengaan van wateroverlast, zoals gebiedsgericht bepalen van aanvaardbare risico's. De hiaten gaan onder andere over relevante aspecten in de afstemming tussen water en ruimte. Afgeleid daarvan gaat het ook om de afstemming tussen niet-primaire keringen en ruimtelijke ordening. Daarnaast betreft het technisch-inhoudelijke vragen gerelateerd aan nieuwe beleidsopgaven. Onderstaand zijn de genoemde kennishiaten weergegeven.

- *Afwegings- en voorspellingsmethodieken.* Voor inhoudelijke ondersteuning van het strategische afwegingsproces in onvoldoende inzicht in: 1) de mogelijkheden om voorspellingen van extremen in het regionale systeem te verbeteren, 2) de ontwikkelingsmogelijkheden van een operationele afwegingsmethodiek bij hoogwater, 3) het uiteindelijke verloop van (al dan niet gecontroleerd) ontstaan van wateroverlast, alsook 4) de te volgen werkwijze inzake calamiteitenbestrijding.
- *Afwegingsproces.* In lijn daarmee bestaat ook onduidelijkheid over de eventuele gevolgen voor regionale keringen in geval van instellen van regionale bergingsgebieden en de manier waarop afwegingen worden gemaakt bij het aanwijzen van dergelijke gebieden.
- *Boezemkaden.* Het is momenteel onvoldoende inzichtelijk hoe -bij een bepaald risiconiveau- de zwakste schakels in boezemkaden zijn te vinden en hoe de prioriteit van maatregelen is te bepalen (kade ophogen of kunstwerk aanpassen).
- *Faalwijzen.* De manieren waarop regionale keringen (in de toekomst) worden belast en de daaruit eventueel voortkomende faalwijzen zijn niet expliciet bekend.
- *Inspectie.* Momenteel is er geen uniforme inspectiemethode voor regionale keringen die een beschrijving geeft van een werkwijze en rapportage (beheerdersoordeel, inspectierapporten).
- *Kansen en beperkingen.* Tezamen met de onzekerheid over consequenties van de drietrapsstrategie (vasthouden, bergen, afvoeren) is niet helder wat vanuit regionale waterkeringen de kansen en beperkingen zijn bij het nemen van ruimtelijke keuzes.
- *Karakterisering.* Een uniforme methode om regionale keringen helder te beschrijven en te karakteriseren is niet voorhanden. Het is onduidelijk welke punten van belang zijn voor toetsing aan (nieuwe) normen en eventuele opname in de legger of een beheersregister.

- *Leidraad.* In relatie tot toetsen van niet-primaire keringen is een kennishiaat gesignaleerd omtrent een leidraad voor technische opzet van toetsprocedures voor regionale keringen.
- *Netwerk van organisaties.* De raakvlakken van waterkeringen en andere vakgebieden beslaan een zodanig breed terrein dat adequaat inzicht in het netwerk en de rol van betrokken overheden en overige organisaties op gebied van water en ruimte ontbreekt.
- *Oplossingsrichtingen.* Vanuit waterkeringen met een brede blik naar waterbeheer en ruimtelijke ordening is onduidelijk welke ruimtelijke en technische oplossingsrichtingen (zoals flexibel peilbeheer) mogelijk zijn om wateroverlast te voorkomen.
- *Ontwerpinzichten.* Op gebied van ontwerp van waterkeringen leven diverse kennishiaten. Bijvoorbeeld omtrent ontwerpcriteria voor windinvloed en (droge) secundaire keringen die water voor langere tijd moeten kunnen weren. Verder is onvoldoende inzicht in ontwerp mogelijkheden voor compartimenteringskeringen, keringen voor (nood)bergingsgebieden, en voorzieningen voor (snel) vullen en legen. Ook is onduidelijk hoe in ontwerp van boezemkaden is te anticiperen op snelle waterstanddalingen. Tot slot leven onduidelijkheden omtrent volbelasting, maatgevende factoren voor steilheid van taluds, alsook de gewenste kwaliteit van grond in keringen en kades (in kern en daarbuiten).

4.2 Beheersmatig georiënteerde kennishiaten

Beheersmatig georiënteerde kennishiaten bestrijken een grote diversiteit aan onderwerpen. Het betreft vooral hiaten met focus op beheer, onderhoud, handhaving en communicatie. Onderstaand zijn de kennishiaten met een korte beschrijving weergegeven.

- *Beheersplannen.* Het is momenteel niet bekend hoe in de praktijk wordt omgegaan met beheersplannen en het gebruik van de 'blauwdruk' Beheersplan Waterkeringen.
- *Bodemsaneringen.* Het is niet duidelijk welke juridische aspecten relevant zijn in geval van saneringen onder en nabij keringen.
- *Communicatie.* Een kennishiaat op gebied van communicatie hangt samen met het voor de burger herkenbaar maken van -cultuurhistorische aspecten van- regionale keringen. Dit omdat momenteel voor de burger onvoldoende duidelijk is wat waterschappen doen. Daarnaast lijkt communicatie tussen instanties en naar burgers tijdens extreme situaties nog niet optimaal.
- *Drainageconstructies.* Omtrent drainageconstructies in en nabij keringen bestaat onvoldoende inzicht in adequate mogelijkheden voor beheer en onderhoud.
- *Grasbekleding.* Met betrekking tot grasbekleding op regionale keringen is niet bij alle waterbeheerders voldoende duidelijk wat de (on)mogelijkheden daarvan zijn.
- *Handhaving.* De grote lengte aan keringen vraagt een forse inspanning op gebied van handhaving, aangezien niet optimale handhaving als zodanig tot 'faalfactoren' kan leiden. Momenteel bestaat een hiaat in kennis omtrent mogelijkheden voor effectieve handhaving.
- *Informatie-uitwisseling.* Diverse waterschappen hebben inmiddels ervaring in het opstellen van een beheersplan waterkeringen, maar onderlinge uitwisseling van opgedane kennis en kunde is nog niet optimaal.

- *Informatievoorziening.* In de aanloop naar en tijdens een probleemsituatie of calamiteit heeft de keringbeheerder actuele informatie nodig over de stand van zaken. Onduidelijk is welke informatie op welk tijdstip nodig is.
- *Kunstwerken.* In regionale keringen zijn diverse soorten (oude) kunstwerken en andere vreemde elementen in en langs keringen aanwezig (zoals drukvaten, kabels en leidingen). Het is onduidelijk op welke manier kan worden nagegaan of deze kunstwerken voldoen aan de te stellen eisen.
- *Medegebruik.* Op gebied van medegebruik van keringen is er onvoldoende inzicht in de (on)mogelijkheden van diverse vormen van medegebruik. Het gaat bijvoorbeeld om recreatieve activiteiten, aanleg van wegen, alsook verkeersremmende maatregelen. Ook is bij bepalen van beheer en onderhoud de mogelijke rol van diverse maatschappelijke waarden niet helder.
- *Oeververdediging.* Alternatieve mogelijkheden voor oeververdediging langs regionale keringen zijn onvoldoende bekend bij alle waterbeheerders.
- *Vergunningcriteria.* Eenduidige criteria voor vergunningverlening voor kunst- en bouwwerken en kabels en leidingen in keringen zijn niet voorhanden. Dit terwijl steeds vaker een beroep wordt gedaan op de waterkeringbeheerder voor heldere richtlijnen.
- *Zetting.* De indruk bestaat dat het mogelijk is om het zettingsproces van keringen op zettingsgevoelige ondergrond te vertragen. Concrete maatregelen hiervoor zijn nog niet bekend, maar wel zeer wenselijk.

4.3 Van kennishiaten tot onderzoeksthema's

Afstemmen van een onderzoeksprogramma op de genoemde kennishiaten is (in lijn met de STOWA strategienota 2001-2005) te starten door bijvoorbeeld enkele onderzoeksthema's te definiëren voor het nieuwe taakveld niet-primaire keringen. Daarbij kan aandacht zijn voor het signaal vanuit zowel de waterschappen als provincies dat grote behoefte bestaat aan normering voor regionale keringen. Mede met het oog op de systematiek van leidraden voor primaire keringen valt te denken aan de volgende onderzoeksthema's:

- normering;
- ontwerp;
- beheer en onderhoud;
- handhaving;
- toetsing.

5 BESCHOUWING

Niet-primaire keringen zijn belangrijk

Waterkeringen zijn in Nederland essentieel voor de veiligheid tegen overstromen en voorkomen van wateroverlast. Drie belangrijke ontwikkelingen in het kader daarvan zijn: WB21, de veranderende veiligheidsfilosofie en de herziening van de Wet op de Waterkering. Vanuit WB21 is vooral de normering van wateroverlast van belang omdat keringen in het regionale watersysteem medebepalend zijn voor het al dan niet optreden van wateroverlast. In de veranderende veiligheidsfilosofie ligt de nadruk onder meer op gevolgen van overstromingen. In dat kader blijkt uit overstromingsberekeningen dat ook de wijze waarop een gebied overstroomt afhankelijk is van waterkeringen in het regionale watersysteem. Zo beschouwd zijn deze keringen relevant voor de gevolgen van overstromingen en daarmee voor overstromingsrisico's. Wat betreft de Wet op de Waterkeringen vindt een herziening plaats die er mede op is gericht om ook niet-primaire keringen met groot nationaal belang binnen de werkingssfeer van de wet te brengen. De genoemde ontwikkelingen illustreren dat ook de niet-primaire keringen in het regionale watersysteem van groot belang zijn vanuit het oogpunt van veiligheid en wateroverlast.

Aandacht voor niet-primaire keringen neemt toe

Zowel provincies als waterschappen verwachten dat niet-primaire keringen in de toekomst sterk in de belangstelling zullen staan. Zo zal normering van wateroverlast resulteren in verdere regulering rondom niet-primaire keringen. Provincies geven aan in toenemende mate eisen te gaan stellen aan regionale keringen en deze vast te zullen leggen in provinciale verordeningen. Enkele provincies hebben reeds verordeningen opgesteld, en enkelen zijn daar momenteel mee bezig. Voor waterschappen is dit met name relevant omdat daarmee helderheid ontstaat over eventuele aanpassingen die noodzakelijk zijn voor keringen in het regionale watersysteem, alsook over de randvoorwaarden van beheer en onderhoud. Via de enquête hebben diverse waterschappen het belang hiervan onderstreept.

Veel kilometers en forse investeringen

De wens om helderheid hangt ook samen met het grote aantal kilometers niet-primaire keringen waar waterschappen mee te maken hebben (14.000 km). In vergelijking tot de lengte aan primaire keringen (3.200 km) verzorgen waterschappen het beheer en onderhoud van vier keer zoveel kilometer niet-primaire keringen. Dit brengt dan ook forse investeringen met zich mee. Uit de enquête blijkt dat met beheer en onderhoud voor niet-primaire keringen jaarlijks circa 28 miljoen € is gemoeid. Ter vergelijking geldt dat de waterschappen voor primaire keringen jaarlijks 32 miljoen € uitgeven. Daarnaast zijn naar verwachting aanvullende investeringen noodzakelijk van ongeveer 11 miljoen € in de komende jaren. In dit licht zijn niet-primaire keringen voor waterschappen minstens zo relevant als primaire keringen.

Adequaat beheer en onderhoud vergt toegepast onderzoek

Voor al waterschappen hebben aangegeven dat zij momenteel te maken hebben met kennishiaten op het vlak van niet-primaire keringen. Het gaat om beleidsmatige kennishiaten en hiaten omtrent beheer en onderhoud. Het huidige belang van niet-primaire keringen en de ontwikkelingen richting de toekomst rechtvaardigen toegepast onderzoek gericht op beantwoording van de meest relevante kennishiaten. Dit met het oog op kosteneffectieve inzet van beschikbare middelen en de wens om adequaat te anticiperen op de huidige ontwikkelingen in kader van regionale wateroverlast.

BIJLAGE 1 Lijst van geïnterviewde ambtelijk vertegenwoordigers van provincies

Provincie Drenthe	: De heer H. v/d Eerenbeemt
Provincie Flevoland	: De heer M.W.C. Nieuwjaar
Provincie Friesland	: Mevrouw E. Reincke
Provincie Gelderland	: De heer C. Veraa
Provincies Groningen	: De heer K.R. Klaassen
Provincie Limburg	: De heer F. Vermeij
Provincie Noord-Brabant	: De heer J. Slotboom
Provincie Noord-Holland	: De heer J.H. Eikelenboom
Provincie Overijssel	: De heer Werksma
Provincie Utrecht	: De heer E. Hazenoot
Provincie Zeeland	: Mevrouw S. Korman en de heer A.C. Binnendijk
Provincie Zuid-Holland	: De heer S. Hoitinga

BIJLAGE 2 Interviewvragen

INTERVIEWVRAGEN 'PROVINCIES EN WATERKERINGEN'

Organisatie :
Naam :
Telefoonnummer :

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
4. Welke functies hebben deze keringen ?
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?

BIJLAGE 3

Verslagen van interviews

Organisatie : Provincie Drenthe
Naam : De heer H. v/d Eerenbeemt

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, aan de rand van provincie Drenthe en Overijssel en Groningen.
 - De keringen liggen echter niet binnen de grenzen van de provincie, waardoor de Provincie zelf geen zorg heeft aan de keringen.
 - Beheer en onderhoud e.d. zijn geregeld in de Verordening Waterkeringen Noord-Nederland.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, zoals kaden en keringen langs beken en kanalen.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Kaden.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Waterkering van regionale watersystemen, zoals boezems, beken en kanalen.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Nee, de provincie Drenthe ligt hoog en geeft weinig prioriteit aan dergelijke keringen.
 - Er is wel een interprovinciale verordening voor noord Nederland maar Drenthe heeft (nog) geen keringen aangewezen. Dit moet afhankelijk van WB21 waarschijnlijk nog wel gebeuren maar heeft geen prioriteit.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Zie ook antwoord bij 5.
 - Dit hangt af van de resultaten uit de (lopende) discussie in het kader van WB21; waarschijnlijk zal de Provincie een Verordening (moeten) opstellen.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Nee, de provincie ontvangt van de waterschappen alleen een verslag over primaire keringen.
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - Dit is nog in een beginstadium. De Provincie is samen met Groningen aan het rekenen aan boezemkaden. De kaden dienen een overstromingskans te hebben van 1:100 en stedelijk gebied 1:1000. De Provincie probeert door middel van het aanwijzen van bijvoorbeeld bergingsgebieden de situatie onder controle te houden.
 - Op termijn zal aan alle aangewezen kade een norm moeten worden toegekend.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
 - De Provincie moet in de toekomst toch het beheer en onderhoud gaan regelen van niet-primaire waterkeringen. Het is nu niet duidelijk aan welke hoogten de keringen moeten voldoen.

Organisatie : Provincie Flevoland
Naam : De heer M.W.C. Nieuwjaar

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, rondom de gehele polder van Flevoland. Momenteel vinden werkzaamheden voor versterking plaats en zijn andere werkzaamheden in voorbereiding (in totaal zo'n 100 km).
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, in principe maar 1 kering: de Knardijk (secundaire waterkering tussen Oostelijk en Zuidelijk Flevoland ligt dwars door Flevoland).
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Regionale waterkeringen, waterkeringen die niet vallen onder primaire keringen.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Kering van water bij doorbraak primaire kering, en Ecologische Hoofdstructuur.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - De regionale keringen zijn opgenomen in de verordening waterkering Noord-Nederland. Echter, om een status te geven aan een regionale kering dient deze (onder meer op kaart) te worden aangewezen en in kaart gebracht te worden. Dit is nu nog niet gebeurd.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - De verordening bestaat al (zie vraag 5). Na aanwijzing gelden er verplichtingen voor de waterkeringbeheerder (onder andere het opstellen van een legger en het periodiek toetsen van de waterkerende staat). In de toekomst wil de provincie de regionale keringen aanwijzen, waarbij samen met het waterschap de verplichtingen opgesteld worden in een akte.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Nee, indien de regionale keringen aangewezen worden, zal dit wel gebeuren. Waarschijnlijk zal er een zelfde soort toetsing plaatsvinden als bij primaire keringen.
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - Het landelijke spoor wordt gevolgd. Het voorstel van UvW, IPO en Rijk (oktober 2001) wordt overgenomen. Voor regionale keringen is er nog geen discussie ontstaan. Wel worden in de nabije toekomst workshops georganiseerd om partijen op één lijn te krijgen.
 - Overigens is wel een (algemene) verkenning van regionale keringen opgenomen in de deelstroomgebiedsvisies. De nadruk in deze visies wordt gelegd bij overlast door regenwater en niet zozeer overlast bij doorbraak van primaire keringen.
 - Voor normering regionale wateroverlast (extreme neerslag) volgt Flevoland de landelijke ontwikkelingen. Door de Unie van Waterschappen wordt samen met het IPO en het Rijk een normeringsstudie uitgevoerd. Oktober 2001 is de rapportage van het eerste deel opgeleverd. Binnenkort zullen twee workshops worden uitgevoerd waarna de vervolgstudie zal worden opgepakt.

- Binnen Flevoland wordt de normering verwerkt bij het opstellen van de deelstroomgebiedsvisie.
 - Voor de regionale waterkering Knardijk zijn binnen Flevoland inundatieberekeningen uitgevoerd in het kader van het Hoogwater Informatie Systeem. Via verschillende scenario's is verkend in welke mate de Knardijk de gevolgen van overstroming bij doorbraak van een primaire waterkering kan beperken.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
- Regionale keringen zijn (ook) belangrijk genoeg om mee te nemen in het geheel van veiligheid tegen hoogwater!
 - Regionale keringen worden steeds belangrijker bij inundatie(berekeningen)!

Organisatie : Provincie Friesland
Naam : Mevrouw E. Reincke

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, het gaat daarbij onder andere om keringen van dijkkringgebieden, dijkringscheidende keringen en voorliggende keringen.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - In het regionale watersysteem van Friesland zijn vele niet-primaire keringen aanwezig.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Het gaat voornamelijk om boezemkaden, maar ook om enkele kades bij stuwen in beeksystemen. Oude secundaire keringen krijgen momenteel geen aandacht.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - De keringen hebben vanzelfsprekend in de eerste plaats een functie in het keren van boezemwater. Andere functies van deze keringen hangen veelal samen met agrarisch gebruik (beweiding) en een functie als drager van wegen (infrastructuur).
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - In de VVNN is aangegeven dat regionale keringen door de provincie op kaart moeten worden weergegeven. Voor Friesland zijn in dit kader diverse 'ringen' van boezemkaden geselecteerd en ingedeeld in twee klassen. In totaal gaat het om circa 1600 km boezemkade. De kaart met geselecteerde kaden is opgenomen in het Waterhuishoudings-plan. Daarmee is de kaart formeel via een Statenbeslissing vastgelegd.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Zie vraag 5.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Dit is nu nog niet aan de orde. Momenteel gaat het vooral om het op orde brengen van de kaden. De waterschappen stellen wel een voortgangsrapportage op met informatie over voortgang bij het op orde brengen.
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - Als uitgangspunt heeft gediend de IPO-richtlijn voor boezemkaden. Volgens die richtlijn zijn berekeningen uitgevoerd om normen te bepalen. Begin 2000 zijn deze normen voor veiligheid van boezemkaden vastgesteld. Het gaat daarbij om veiligheid vanuit de vraag: hoe houdt je het water in de boezem? Wateroverlast gaat juist in op de vraag hoeveel water in de polder mag blijven. In het kader daarvan loopt momenteel de studie 'Berging en afvoer in Friesland'.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
 - Benut zoveel mogelijk kansen voor meervoudig ruimtegebruik door mogelijkheden voor waterberging en natuur te combineren met herstel van boezemkaden.

Organisatie : Provincie Gelderland
Naam : De heer C. Veraa

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, langs de grote rivieren, langs Markermeer en Randmeren. Deze primaire keringen zijn opgenomen in de WwK.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, bijvoorbeeld langs de Linge en Berkel, langs beken, dijken in de Ooijpolder (oude rivierdijken) en ARK.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - De provincie Gelderland heeft in de verordening waterkeringen hiervoor de naam regionale waterkeringen.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Het keren van water in beeksystemen;
 - Slaperdijken (oude rivierdijken);
 - Compartimenteringsdijken.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Ja, de regionale waterkeringen kunnen in overleg tussen provincie en beheerder worden aangewezen, en hiervoor kunnen normen worden vastgesteld.
 - De verwachting is dat enkele dijken langs beken (Linge en Berkel) als regionale waterkering worden aangewezen en mogelijk enkele oude dijken die als compartimenteringsdijk kunnen functioneren.
 - Op dit moment zijn er, zeker in vergelijking met de primaire waterkeringen, geen problemen met de regionale keringen.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - De verordening waterkeringen geeft al mogelijkheid om regionale waterkeringen aan te wijzen.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Nee, waterschappen rapporteren niet over regionale of secundaire keringen
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - Er zijn geen provinciale plannen om te voorzien in een normering voor regionale waterkeringen.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
 - Secundaire keringen hoeven op dit moment niet veel aandacht te krijgen in de provincie Gelderland gelet op het ondergeschikte belang ten opzichte van primaire waterkeringen en de plannen voor ruimte voor de rivier die momenteel worden gemaakt.

Organisatie : Provincie Groningen
Naam : De heer K.R. Klaassen

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, dijkkring 6 als de grootste dijkkring van Nederland. Naast de primaire waterkering, cat. 1, is er nog een primaire waterkering behorende tot de cat. 2; Niet bestemd tot directe kering van buitenwater.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, dan gaat het om regionale keringen.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - In Groningen wordt gesproken over boezemkaden.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Functies van deze keringen liggen op vlak van veiligheid en vaarwegbeheer.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - In de Verordening waterkering Noord-Nederland is bepaald dat Provinciale Staten (PS) één of meer kaarten vaststellen waarop de regionale waterkeringen zijn aangegeven, alsmede dat PS de veiligheidsnorm voor deze regionale waterkeringen vaststellen. Volgens planning zal dit in de decembervergadering van PS plaatsvinden.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - In Groningen is al de Verordening waterkering Noord-Nederland van kracht, waarin naast bepalingen voor de primaire waterkeringen ook bepalingen voor de regionale waterkeringen zijn opgenomen. Deze verordening is vastgesteld door 7 provincies.
 - Momenteel loopt de procedure om regionale keringen op kaart aan te wijzen en te normeren in kader van de Verordening waterkeringen Noord-Nederland (zie vraag 5).
 - De Provincie vervaardigt samen met schappen een kaart waarop (waarschijnlijk de belangrijkste) regionale waterkeringen zijn aangegeven.
 - Voor de normering van de regionale waterkeringen wordt gebruik gemaakt van de -onder andere- door het IPO ontwikkelde methodiek voor de normering van boezemkaden.
 - De provincie kan in voorschriften separaat afspraken maken omtrent verslaglegging en dergelijke. In analogie met de primaire waterkeringen, is de provincie voornemens om in samenspraak met de waterschappen de voorschriften voor de primaire waterkeringen ook van toepassing te laten zijn op de regionale waterkeringen (legger, technisch beheers-register, beheersplan, verslag etcetera).
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Dit is nog niet aan de orde.
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - In Groningen speelt dat feitelijk niet, aangezien uitgegaan is van de IPO-norm voor boezemkaden met aanvullende noodberging. Dat is voldoende.

9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?

- Hanteer voor regionale keringen dezelfde systematiek als voor primaire keringen. Tegengaan van wateroverlast is erg belangrijk met oog op maatschappelijke ontwrichting die daardoor ontstaat (is in praktijk gebleken tijdens laatste periode van wateroverlast).

Organisatie : Provincie Limburg
Naam : De heer F. Vermeij

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja. In Mook ligt 500 m dijk van dijkkring 41 in Limburg. Ook de aansluitende spoordijk is deel van dijkkring 41.
 - De kaden langs de Maas in de rest van Limburg vallen onder de definitie van artikel 1 van de Wet op de waterkering (keren het hoog opperwater van grote rivieren) maar zijn, hoewel primaire waterkering, in artikel 2 uitgezonderd van de wet.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - In de wandelgangen worden de Maaskaden dan ook niet-primaire keringen genoemd.
 - Er zijn echter ook kaden langs zijwateren.
 - De provincie is met de laatste niet specifiek bezig en heeft er ook geen gericht overleg met de waterschappen over.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Er is geen specifieke naam. Gewoon kaden of keringen. In ieder geval niet 'niet-primaire waterkering'.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - In het noorden en midden van Limburg is er een enkele kade, waar het waterschap echter weinig of geen aandacht aan geeft. Recent is er ter bescherming van een kassengebiedje in een landinrichtingsproject een kade aangelegd die ook op de legger zal worden opgenomen.
 - In het zuiden zijn er vanouds kaden langs de benedenloop van bepaalde wateren (Roer, Vloedgraaf) en in stedelijk gebied (bijv. Valkenburg). Deze staan ook op de legger.
 - Hun functie is bepaalde plaatsen die vaak onderlopen een bepaalde (genormeerde) bescherming te bieden.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Nee. Het beheer van kaden is in één waterschap nauwelijks aan de orde en maakt in het andere deel uit van het gewone beheer van de primaire wateren.
 - De waterschappen gaan toenemend aandacht geven aan het beheer van regionale kaden en het plaatsen ervan op de legger in verband met de toepasselijkheid van de Keur. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de veiligheidsnormering voor regionale wateren en rijkswateren die in WB21 aan de orde is.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Nee. De ontwikkelingen rond WB21 zullen uitwijzen of er regeling nodig is.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Nee, dat gebeurt niet.

8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?

- De waterschappen hanteren normen en richten daar de regionale wateren op in, als het nodig is met bescherming door keringen. De provincie voert een afstandelijk toezicht.
- De ontwikkelingen rond vasthouden, bergen en afvoeren en de normering voor regionale en nationale veiligheid hebben in het overleg tussen Rijk, IPO en Unie alle aandacht.

9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?

- De waterschappen gaan er vanuit dat de financiering rond het beheer van kaden goed zal zijn geregeld als deze een rol moeten gaan vervullen in de nieuwe trits vasthouden/bergen/afvoeren.
- Ook de provincie vindt dat een belangrijk punt in het overleg over WB21.
- Het gaat om regionaal waterbeheer, waar de provincie strategische lijnen bepaald in het Provinciaal Omgevingsplan ter sturing van de beheersplannen van waterschappen. Verder gaat de bemoeienis niet.

Organisatie : Provincie Noord-Brabant
Naam : De heer J. Slotboom

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, daarbij gaat het om diverse dijkkringen, en dijkkringverbindende keringen. (Categorieën a,b en c volgens de 'Hydraulische randvoorwaarden 2001'.)
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - In Noord-Brabant zijn diverse niet-primaire keringen aanwezig.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Dergelijke keringen zijn in de Verordening op de waterkering Noord-Brabant benoemd als "regionale kering".
In de keur en het dagelijks spraakgebruik worden ook de termen "boezemkades", en "secundaire keringen" gebruikt. Wat dit laatste betreft gaat het deels om oude zeedijken, resterende keringen van oude (kleinere) dijkkringgebieden en compartimenteringen binnen dijkkringgebieden.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Er zijn keringen met een functie gerelateerd aan wegen of andere infrastructuur. Andere keringen zijn medebepalend bij inundatie en hebben een functie bij compartimentering, vertraging of geleiding (waarbij het te keren debiet van belang is).
 - Daarnaast zijn (met ontheffing) binnen de invloedszone van waterkeringen kabels en leidingen aangelegd. Ook zijn er keringen met natuur- en milieufunctie, bijvoorbeeld in het kader van ecologische verbindingzones. Daarnaast zijn keringen te vinden binnen stedelijk gebied (o.a. stadsmuren Heusden en Woudrichem) en vindt recreatief medegebruik plaats.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Voor Noord-Brabant is een aantal niet-primaire keringen specifiek door de Provincie aangewezen en in een provinciale verordening opgenomen. Het gaat daarbij om regionale keringen.
 - Keurkaarten van Waterschappen bevatten een grotere lengte aan keringen met een onderverdeling in 'primaire kering', 'secundaire kering', 'kade', 'boezemkade' en 'overlooptkade.'
 - In de verordening zijn voor beheerders van regionale keringen verplichtingen gegeven omtrent legger en beheersregisters, beheersplannen, overzichtskaarten, en vijfjaarlijkse verslaggeving over de toestand van de waterkering(!).
6. Is uw provincie voornemens om voor alle niet-primaire keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Een aantal keringen is specifiek aangewezen voor de verordening. Momenteel is niet voorzien in een uitbreiding van dit aantal aangewezen keringen.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over niet-primaire keringen ?
 - Verslaggeving in een vorm als bekend van de toetsing op veiligheid van primaire waterkeringen heeft tot dusverre niet plaatsgevonden

8. Hoe gaat uw provincie om met niet-primaire keringen en normering voor wateroverlast ?

- Het in wording zijnde streekplan gaat uit drie typen 'reserveringsgebieden'. Het gaat om gebieden voor waterberging, voor regenwateropvang (wateroverlast) en voor de zogeheten 'groene rivieren'. Ontwikkelingen rondom keuze en verdere invulling van deze reserveringsgebieden zijn nog volop gaande.

9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?

- Houdt de keringen die je hebt in stand.

Organisatie : Provincie Noord-Holland
Naam : De heer J.H. Eikelenboom

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, namelijk dijkkring 5,12,13,14 en 44.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, vele km.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Boezemkaden, polderkaden, slaperdijken, 50+dijken en tweede waterkeringen.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Compartimentering, boezemwaterkering en slaperdijk.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Summier en dan alleen woordelijk. Er ontbreekt een goede actuele overzichtskaart, ook de juridische statussen zijn onduidelijk dan wel onbekend.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Wordt over nagedacht, de behoefte neemt toe, ook omdat ze genormeerd en op veiligheid getoetst moeten gaan worden.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Neen.
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - We gaan ze in samenhang normeren binnen één project. Momenteel is men een database aan het maken met daarin actuele lengteprofielen.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
 - Meer overzicht, meer inzicht in veiligheid en de juridische status en daarna een goede handhaving. Ook willen we inzicht of ze belangrijk zijn bij de calamiteitenbeheersing o.a. inzicht in hun positieve of negatieve compartimenterende werking.

Organisatie : Provincie Overijssel
Naam : De heer P. Werksma

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, bijvoorbeeld de IJssel-dijken en dijken langs de benedenloop van de Overijsselse Vecht.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, bijvoorbeeld bovenloop Vecht, boezemsysteem van Vollenhove.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Regionale keringen.
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Veiligheid: water keren;
 - In bestemmingsplannen wellicht meerdere functies (bijvoorbeeld een agrarische functie).
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Nee nog niet, de provincie is bezig om niet-primaire keringen aan te wijzen.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?

Verordening waterkeringen Noord-Nederland (o.a. Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel), waarin niet-primaire keringen worden opgenomen.

De aanwijzing moet nog gebeuren. Er ligt momenteel een Raadsvoorstel gereed om te bespreken. De zelfde systematiek als bij de WvK wordt gebruikt, maar de systematiek is wel verlicht.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - Nee, systeem werkt (nog) niet.
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
 - Gerelateerd aan normen voor primaire keringen. De provincie heeft vooruitlopend op WB21 reeds normeringen toegekend. Naderhand is bekeken of deze normering overeenkomt met WB21.
 - Normeringen voor wateroverlast worden vastgesteld in samenwerking met provincie en waterschappen. De provincie kent de normeringen toe. Er is geen deadline gesteld.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
 - Regel de aanwijzing van niet-primaire keringen en normeringen goed!

Organisatie : Provincie Utrecht
Naam : Dhr. E. Hazenoot

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen?
 - Ja, enkele voorbeelden in huidige wet: de dijken langs de Nederrijn Lek, de Grebbedijk, de dijk in de gemeente Vianen aan de zuidzijde van de Lek. Ook naar aanleiding van de wijziging in WwK: de dijken langs Gooimeer, Markermeer, etc.
 - Ook wordt onderscheid gemaakt in indirecte primaire keringen, zijnde scheidingen welke niet direct aan buitenwater liggen, voorbeelden: ARK, Hollandse IJssel. De zgn. dijkkringscheidende dijken.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig?
 - Ja, alle boezemkeringen. Voorbeeld: Ringdijk Groot Mijdrecht.
 - De later genoemde droge dijken, secundaire keringen e.d. liggen in het westelijk veenweide gebied.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd?
 - Boezemwaterkeringen, regionale waterkeringen, secundaire waterkeringen.
 - Definitie: keringen welke niet onder de WwK vallen.
 - Echter, wellicht vallen deze keringen in de toekomst wel onder de nieuwe WwK. Vooralsnog vallen deze keringen onder art. 154 van de provinciewet.
4. Welke functies hebben deze keringen?
 - Droge dijk: scheidende werking
 - Boezemkade: 1. om boezem 'bij elkaar te houden'. 2. Veiligheid t.b.v. wateroverlast
 - Bescherming van belangrijke objecten in de uiterwaard.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Deze keringen vallen vooralsnog onder Provinciewet art. 154. Daarnaast vallen ze onder de reglementering en de keur van een Waterschap.
 - Voorschriften zijn opgesteld waar een waterschap zich aan dient te houden bij beheer en onderhoud. Voorschriften zijn (waarschijnlijk) opgesteld volgens IPO-modelverordening (Gebaseerd op WwK) én provinciale verordening.
 - Niet alle keringen zijn opgenomen in de provinciale verordening. Bij het opstellen van een verordening gaat men na welke keringen belangrijk zijn. Voorbeeld: polderscheiding (hoog gelegen kavel) wordt niet onderscheiden omdat dit een onbelangrijke situatie is. Dergelijke keringen vallen onder de beleidsvrijheid van het waterschap.
 - De provincie heeft geen kaart met alle niet-primaire waterkeringen, maar (wil) wel inzicht houden in de situaties in het gebied. Wellicht dat deze in de toekomst in overleg met de waterschappen gemaakt kan worden.
 - Nu de provincie en waterschappen de overstromingsberekeningen aan het modelleren zijn, wordt gekeken welke keringen belangrijk zijn bij overstromingsrisico's.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - zie vraag 5.

7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen?

- Provincie ontvangt geen verslag. Wel geeft Waterschap informatie dat in een legger en beheersregister opgenomen wordt (kwalitatieve beschrijving van kades)
- De provincie wil inzicht in de veiligheid van achterliggend land. Vooral bij de kans van overstroming van primaire waterkeringen is het belangrijk om te weten of een niet-primaire waterkering wel of niet toereikend is.
- Ook met het oog op functieveranderingen achter de kades wil de provincie informatie: wat vroeger voldoende was, moet nu wellicht aangepast worden.
- Het waterschap geeft aan hoe ze de keringen waarderen (d.m.v. berekeningen).

8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast?

- Het Waterschap komt met voorstel dit jaar of volgend jaar. Normeringen voor niet-primaire keringen worden door de provincie nu nog niet toegekend.
- Het waterschap en de provincie zijn momenteel aan het modelleren in het kader van HHS. Door modellering is het mogelijk om te zien welke keringen belangrijk zijn. Bij dergelijke keringen is het dan belangrijk om te controleren of deze niet te laag zijn.

9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen?

- Ontwikkel een goede kaart waar keringen op staan (zoiets als een legger). Gebruik deze kaart voor overstromingsmodellering.
- Hang een overstromingsgetal aan elke polder
- Niet-primaire keringen dragen evenals primaire keringen zorg voor veiligheid tegen overstroming. Die overstroming kan ontstaan door water uit de boezem of door hevige neerslag waardoor een polder onderloopt.
- Er ligt dus een relatie tussen de veiligheid tegen overstroming en de aanbevelingen van de Commissie Oosting en Alders (gebeurtenissen Volendam, Enschede) als het gaat om fysieke veiligheid.

Organisatie : Provincie Zeeland
Naam : Mevr. S. Korman / Dhr. A.C. Binnendijk

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?
 - Ja, de provincie heeft de coördinatie voor de toetsing van veiligheid van de primaire keringen.
 - De provincie Zeeland krijgt rapportages van de waterschappen. Vervolgens rapporteert de provincie de resultaten naar de minister.
 - De provincie voert alle andere taken uit die voortvloeien uit de Wet.
2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?
 - Ja, binnendijken en andere keringen die niet direct buitenwateren keren maar in tact moeten blijven. Deze waterkeringen zijn in de Verordening op de waterkering Zeeland de regionale waterkeringen genoemd. In een bijbehorende kaart zijn primaire en regionale keringen opgenomen.
 - Veel keringen binnen een dijkkringgebied hebben met de uitvoering van de Deltawerken zijn functie verloren en zijn door deze Verordening ook los gelaten.
3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?
 - Regionale waterkeringen
4. Welke functies hebben deze keringen ?
 - Op grond van veiligheidsoverwegingen hebben zij een waterkerende functie in geval van een calamiteit (doorbraak) van de primaire waterkering.
 - Enkele regionale waterkeringen fungeren als 'kade' langs een kanaal (Walcheren, Terneuzen-Gent).
 - Zij kunnen dienen als vluchtroute bij een overstroming.
5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?
 - Ja, de Verordening op de Waterkering Zeeland, vastgesteld op 15 mei 1998 door Provinciale Staten van Zeeland.
 - Deze verordening is tot stand gekomen naar aanleiding van de WwK. Hierin staat namelijk beschreven dat elke provincie de verplichting heeft om een verordening te maken.
6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?
 - Nee, alleen de niet-primaire waterkeringen met een waterstaatkundige functie zijn opgenomen in de onder 5 genoemde verordening.
7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
 - In de verordening is wel gevraagd om elke 5 jaar een verslag te maken. Echter, de waterschappen zijn aan de slag gegaan met deze verordening, maar zijn nog niet toegekomen om de verslaglegging te maken.
 - Momenteel werkt de provincie samen met de waterschappen aan een Zeeuws Kustbeleidsplan, waarin o.a. ook oplossingen voor veiligheidsvraagstukken gegeven worden waarbij de regionale waterkeringen een rol spelen.

- Eveneens zijn de waterschappen bezig met een landmeetkundig onderzoek naar de afmetingen van regionale keringen dat moet leiden tot een eerste toetsing naar de kwaliteit voor de onder 4 genoemde functies.

8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?

- Een projectgroep is bezig met WB21.
- De verwachting is dat dit jaar nog de visievorming over wateroverlast gereed komt.
- Hierin worden de oplossingen voor de wateroverlast mogelijk in verband gelegd met de toekomstige veiligheid tegen overstroming (o.a. zeespiegelstijging).
- Daarbij zullen gebieden in kaart worden gebracht die gebruikt kunnen worden voor waterberging tijdens periode met veel neerslag.

9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?

- Laat de klassieke manier van denken over veiligheid tegen overstromingen los, denk in termen van risico's.
- Ook de andere functies nemen een plaats in bij de veiligheid tegen overstromingen.
- Regionale keringen kunnen een aanzet geven voor compartimentering binnen de dijkkringgebieden.

Organisatie : Provincie Zuid-Holland
Naam : De heer S. Hoitinga

1. Heeft uw Provincie te maken met primaire waterkeringen zoals bedoeld in de Wet op de Waterkeringen ?

- Ja. De provincie heeft een toezichthoudende taak voor primaire keringen. Eveneens is de provincie betrokken bij de afronding van het Deltaplan Grote Rivieren. Dit betreft de voorbereiding en de uitvoering van de versterking en verhoging van de onveilige dijkvakken (primaire keringen). De provincie is daarbij belast met de goedkeuring, de financiering (bijdrage 72%) en de coördinatie van de besluitvormingsprocedure (vergunningen en beroep) voor de dijkversterkingsprojecten.

2. Zijn in uw provincie ook **niet-primaire** (regionale) keringen aanwezig ?

- Ja, het gaat om secundaire keringen die vaak vroeger primaire keringen waren. Andere voorbeelden zijn: boezemkaden, polderkaden.

3. Hoe worden deze **niet-primaire** keringen in uw provincie genoemd ?

- Niet-primaire keringen hebben nog geen officiële naam. In Zuid-Holland legt de provincie de nadruk gelegd op primaire keringen. Voor secundaire keringen is voor de normering nog niet veel geregeld.

4. Welke functies hebben deze keringen ?

- Boezemkaden (hoger gelegen dijken);
- Polderkaden;
- Kaden rondom grote meren op polderniveau;
- De streekplannen bevatten geen normen over secundaire keringen. Wel vervullen secundaire keringen een aparte functie vanuit waterhuishoudkundig oogpunt. Daarom dienen deze volgens de nieuwe Nota Planbeoordeling als onderdeel van de waterparagraaf ook in bestemmingsplannen te worden opgenomen. In de gehele keurzone van primaire en secundaire waterkeringen en de boezemkaden dient nieuwbouw in beginsel te worden uitgesloten.

5. Zijn de **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen, en zo ja kunt daar een toelichting op geven ?

- Er bestaan twee Verordeningen voor primaire keringen. Het is de bedoeling dat ook niet-primaire keringen een plaats krijgen in deze verordening, wellicht in een (extra) paragraaf. Dit zijn de volgende verordeningen:
 - Verordening op de primaire waterkering van de provincies voor Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland
 - Verordening op de primaire waterkering Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

6. Is uw provincie voornemens om voor alle **niet-primaire** keringen een verordening op te stellen, en zo ja kunt u daar een toelichting op geven ?

- Dit is afhankelijk van de normeringen die hieraan gekoppeld worden. Wanneer de normering is geregeld, kunnen ook deze waterkeringen in de bestaande verordeningen worden opgenomen.

7. Ontvangt en toetst uw provincie een verslag van het waterschap over **niet-primaire** keringen ?
- De provincie ontvangt jaarverslagen van de waterschappen. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de niet-primaire waterkeringen.
 - De provincie is verantwoordelijk voor het toezicht op de waterbeherende instanties in het algemeen. Via deze weg is de provincie dus ook verantwoordelijk voor toezicht op de niet-primaire keringen (bijvoorbeeld bij wateroverlast en rampen)
8. Hoe gaat uw provincie om met **niet-primaire** keringen en normering voor wateroverlast ?
- De provincie is betrokken bij de discussie hoe om te gaan met wateroverlast en normeringen.
 - Vanuit WB21 en Bestuursakkoord Water wordt op landelijk niveau de discussie gevoerd. Op provinciaal niveau loopt de discussie bij de stroomgebiedsvisies.
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?
- Secundaire keringen dienen in verhouding even veilig te zijn als primaire keringen. Echter, primaire keringen krijgen alle aandacht. Waarom krijgen andere keringen minder aandacht?Antwoord: Wanneer primaire keringen falen, is er sprake van watersnood. Indien secundaire keringen falen, spreekt men van wateroverlast.

BIJLAGE 4 Vragen van enquête onder waterschappen

Organisatie :
Naam :
Telefoonnummer :
E-mail adres :

1. Hoeveel kilometer primaire waterkeringen heeft uw organisatie in beheer ?
..... km
2. Hoeveel kilometer **niet-primaire** waterkeringen heeft uw organisatie in beheer ?
..... km (graag nadere informatie aanreiken in bijlage onder Ad 2)
3. Welk bedrag besteedt uw organisatie jaarlijks aan beheer en onderhoud van
primaire keringen ?
..... €
4. Welk bedrag besteedt uw organisatie jaarlijks aan beheer en onderhoud van
niet-primaire keringen ?
..... € (graag nadere informatie aanreiken in bijlage onder Ad 4)
5. Verwacht u de komende jaren een toename van de jaarlijkse investeringen voor
niet-primaire keringen (inflatiecorrectie buiten beschouwing gelaten) ?
ja ? nee ? (juiste antwoord aankruisen)
zo ja, kunt u aangeven welk bedrag nodig is als aanvulling op huidige investeringen:
..... €
6. Zijn alle **niet-primaire** keringen opgenomen in provinciale verordeningen ?
ja ? nee ? (juiste antwoord aankruisen)
toelichting:
7. Heeft uw organisatie alle **niet-primaire** keringen gedocumenteerd ?
(denk aan civiel-technische documentatie alsook aan legger/beheersregister)
ja ? nee ? (juiste antwoord aankruisen)
toelichting:
8. Brengt uw organisatie verslag uit over de algemene toestand van **niet-primaire** keringen ?
ja ? nee ? (juiste antwoord aankruisen)
toelichting:
9. Wat is uw hartekreet als u denkt aan niet-primaire keringen ?

Vragen voor enquête onder waterschappen (BIJLAGE)

Graag aanvullende informatie bij vraag 2 en vraag 4 aanreiken in onderstaande tabel. Het gaat daarbij om:

Ad. 2

- nadere uitsplitsing van typen **niet-primaire** waterkeringen in beheer bij uw organisatie;
- het aantal kilometers per type (in globale zin);
- een aanduiding of het type relevant is voor veiligheid tegen overstromen of wateroverlast.

Ad. 4

- een uitsplitsing van het bedrag dat uw organisatie jaarlijks besteedt aan beheer en onderhoud van **niet-primaire** kringen naar de diverse typen.

Nr	Type kering*	Ad. 2			Ad. 4
		Aantal km	Veiligheid (aankruisen)	Wateroverlast (aankruisen)	Jaarlijkse kosten (in €)
1	Secundaire waterkering				
2	Tweede waterkering				
3	Regionale rivierdijk				
4	Boezemkade				
5	Compartimenteringskering				
6	Polderkade				
7	Peilscheiding				
8	..				
9	..				
10	..				
11	..				
12	..				
* indien uw organisatie andere keringen in beheer heeft dan de genoemde dan kunt u deze zelf toevoegen					

BIJLAGE 5 Enquêteresultaten

Instantie	Primaire kering (km)	Niet-primaire kering (km)	Kosten beheer en onderhoud primaire keringen (k€)	Kosten beheer en onderhoud niet-primaire keringen (k€)	Toename investeringen jaarlijks/incidenteel (k€)	Zijn niet-primaire keringen opgenomen in provinciale verordeningen ?	Zijn niet-primaire keringen gedocumenteerd ?	Wordt verlag uitgebracht over niet-primaire keringen ?
Aa	0	35	0	77,5	nee	nee	ja (GIS, legger)	nee
Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	108	260	580	710	nee	nee	nee	in 2005
Alm en Biesbosch	80	21	171	15	nee	nee	nee	nee
AGV & DWR	33,5	844	250	4750	2000	nee	nee	intern
Boarn en Klif	0	600	0	1850	nee	nee	nee	projecten
Brielse Dijkkring	83	82	?	87	nee	nee	nee	hoogtemeting
Delfland	54	680	600	1950	3500	nee	(GIS, legger)	schouw
Dommel	0	35	0	10	nee	nee	nee	nee
Dongestroom (via HWB)	0	0	0	0				
Fryslân	170,5	62,25	1812	79	nee	nee	nee	nee
Goeree-Overflakkee	96	82	1540	60	70	ja	ja	nee
Groot Geestmerambacht	0	163	0	250	nee	ja	ja	ja
Groote Waard	106	182	1000	437	nee	ja	ja	nee
Groot-Salland	231	297	1150	480	200	nee	nee	nee
Groot Haarlemmermeer	0	124	0	607	nee	nee	ja	ja
Hollands Kroon	0	193	0	183	200	nee	nee	nee
Hunze en Aa's	48	979	1622	740	300	ja	nee	nee
IJsselmonde	66	40	1100	300	?	nee	nee	nee
Krimpenerwaard	45	15	300	5	nee	nee	ja	nee
Land van Nassau	0	5,5	0	3	nee	nee	nee	nee
Lange Rond	0	550	0	5000	nee	ja	in ontwikkeling	beheersplan
Lauwerswâlden	0	419	0	164	1000	ja	ja	ja
Maaskant	105,5	95	330	30	ja	nee	nee	intern
Mark en Weerijds	0	70	?	?	ja	nee	ja	nee
Marne-Middelsee	0	1500	0	2000	500	nee	over 2 jaar	nee
Noorderzijlvest	72	550	1500	660	ja	nee	nee	nee
Oude Rijnstromen	0	700	0	800	50	nee	nee	nee
Peel en Maasvallei	0	74	0	304	ja	nee	ja	nee
Reest en Wieden	35	320	465	50	ja	nee	ja	nee
Regge en Dinkel	0	200	0	25	100	nee	nee	nee
Rijn en IJssel	140	115	2250	250	ja	nee	nee	nee
Rijnland	80	45	55	55	nee	nee	nee	nee
Rivierenland	362	216	2100	237	ja	ja	ja	schouwrapport
Roer en Overmaas	0	95	0	450	ja	nee	nee	nee
Scheldekwartier	0	8	0	2	?	?	?	?
Schieland	27,2	258,5	1122	371	250	nee	ja	nee
Sevenwolden	0	215	0	104	1000	ja	ja	schouw
Stichtse Rijnlanden	80	600	90	234	nee	nee	nee	intern
Uitwaterende Sluizen in Holl. N-Kw.	300	150	6600	730	ja	ja	deels	nee
Vallei en Eem	47	88	110	32		nee	nee	nee
Velt en Vecht	0	40	0	50	?	nee	nee	nee
Veluwe	84	50	500	na	100	nee	nee	nee
Waadkant	0	220	0	50	775	nee	weinig	nee
Waterlanden	0	435	0	922		nee	ja (BR, keur)	inmeting
West-Brabant	126	227	1400	425	ja	ja	nee	nee
Westfriesland	0	1240	0	200	nee	nee	nee	nee
Wilck en Wiericke	0	515	0	1575	nee	nee	nee	beheersplan
Zeeuws Vlaanderen	82	220	350	70	700	ja	nee	nee
Zeeuwse Eilanden	401	356	3094	158	nee	ja	ja	nee
Zuiderzeeland	208	18,3	1844	118	nee	nee	nee	nee
TOTAAL	3271	14290	31935	27660	10745			

